greater weight gains with normalized feeding and individual maintenance in the milk period. That is probably due to the anabolism *of body tissues. Early-mature heifers grew faster when they were keeping in groups and with not limited to feed.*

Keywords: heifers, age of fertile insemination, early-mature animals, average daily increments, live weight, dairy cattle

УДК 615.85:798.2

ВІДБІР ТА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ КОНЕЙ ДЛЯ ІПОТЕРАПІЇ

І. В. ГОНЧАРЕНКО, доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри генетики, розведення та біотехнології тварин
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: igoncharenko@list.ru

Анотація. *Подано інформацію про історію метода лікування кіньми – іпотерапію, її позитивний вплив на здоров'я дорослих і дітей, особливо хворих на дитячий церебральний параліч (ДЦП). Розглянуто необхідні вимоги для створення центрів з лікувальної верхової їзди.*

Пропонується вважати іпотерапію комплексним багатофункціональним методом реабілітації дітей, де інструментом реабілітації слугують коні, процес верхової їзди і фізичні вправи.

Позитивний результат іпотерапії здебільшого залежить від правильного відбору коней та вимог, що до них висуваються (норов, тип конституції, екстер'єр, витривалість та ін.). Розглянуто систему заходів з відбору коней, призначених для іпотерапії, та їх підготовку із врахуванням зоопсихології і взаємодії складових системи «кінь-пацієнт-інструктор-лікар».

Робиться висновок, що механізм взаємодії «людина-кінь» потрібно ретельно вивчати, а для збереження здоров'я нації – мати фінансову допомогу держави на розвиток іпотерапії, реабілітаційних центрів та кінного спорту для інвалідів.

Ключові слова: іпотерапія, кінь, лікування верховою їздою, реабілітаційні центри, зоопсихологія, спеціальна підготовка

Актуальність. В останні роки у практиці лікування людей застосовуються методи зоотерапії. Широко відомі «терапевтичні» здібності кішок, собак, морських свинок, коней тощо. Одним з різновидів зоотерапії є метод іпотерапії.

© Гончаренко І. В., 2018

Іпотерапія (від грецького “*hippos”* – кінь, “лікування конем”) – метод лікування, заснований на взаємодії людини і коня, спеціально тренованого до можливостей хворого в опануванні верхової їзди. Діапазон захворювань, за яких забезпечується швидше і повне, порівняно з традиційним лікуванням, видужування, або стійке поліпшення стану хворого, досить широкий. Ефективно лікуються іпотерапією особи, які мають шлунково-кишкові захворювання, хвороби і травми опорно-рухового апарату, серцево-судинні порушення, чи після хірургічних операцій, за простатитів, остеохондрозів, із неврологічними порушеннями різної етіології, розсіяним склерозом, олігофренією, дитячим церебральним паралічем [2, 3].

Позитивний вплив іпотерапії на здоров’я людини виявляється завдяки тому, що їзда верхи вимагає постійного тренування базових рефлексів, що передбачають відповідну участь м’язів тіла, а це відіграє велику роль у лікуванні пацієнтів, які страждають на порушення функцій опорно-рухової системи і системи керування рухами (наприклад, за дитячого церебрального параліча).

Під час лікувальної верхової їзди тіло розгойдується у трьох вимірах: вліво-вправо, вперед-назад, вгору-вниз. Починають працювати вражені хворобою групи м’язів і нервові структури. Це розвиває у хворих на параліч рухливість, відчуття рівноваги, координацію рухів.

У процесі верхової їзди в роботу включаються основні групи м’язів тіла. Це відбувається на рефлекторному рівні, оскільки вершник, рухаючись разом з конем, інстинктивно прагне зберегти рівновагу, аби не впасти, тим самим спонукаючи до активної роботи як здорові, так і уражені м’язи, не помічаючи цього. Механізм дії іпотерапії на організм людини такий же, як і будь-якої іншої форми лікувальної фізкультури – під впливом фізичних вправ посилюються функції вегетативних систем. Одночасно з розслабленням ніг відбувається зміцнення м’язів спини та їхня гармонізація. Для збереження рівноваги на коні необхідна пряма посадка, нахил у будь-який бік веде до сповзання у цьому напрямі. Таким чином, під час руху слаборозвинені м’язи формуються і зміцнюються, а закріпачені – розслабляються. Іпотерапія унікальна тим, що навантаження одних м’язів і розслаблення інших відбувається одночасно [4, 8-14].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У Європі іпотерапія почала інтенсивно розвиватися в останні 40-50 років: спочатку в Скандинавії, потім у Німеччині, Франції, Голландії, Швейцарії, Грузії, Великобританії, Польщі. Даний метод лікування був визнаний Німецькою фізіотерапевтичною асоціацією (Deutsche Verband für Physiotherapie – Zentriverband der Krankengymnasten). Науковим обґрунтуванням дії іпотерапії на організм в кінці XIX сторіччя займався французький лікар Перон, який стверджував, що сприятливий вплив верхової їзди на організм полягає, зокрема, в активізації кровообігу, рухової і дихальної функції [2].

У Норвегії Елізабет Бодікер (*Elizabet Bodiker)* застосовувала упродовж 9 років іпотерапію в заняттях із колишньою спортсменкою-кіннотницею Ліз Карелі в результаті не тільки досягла майже повного виліковування, але і зробила можливою її участь в Олімпійських іграх у Гельсінкі (1952 р.).

У порядку експерименту Е. Бодікер почала садити на коня інших молодих інвалідів. Успішні результати викликали в Норвегії сенсацію, в результаті влада Норвегії погодилася на відкриття в 1953 році спеціального центру лікувальної верхової їзди (ЛВЇ) для дітей-інвалідів.

Центри з іпотерапії стали відкриватися в багатьох країнах світу. У США сьогодні працює більше 1000, а у Великобританії – близько 700 груп, в яких оздоровляються більше 26 тис чоловік. У Франції займаються підготовкою фахівців з іпотерапії, зокрема, відкритий факультет іпотерапії в Паризькому університеті спорту і здоров'я. У Тбілісі в Грузинській медичній академії відкрита кафедра ЛФК і райттерапії.

У 1972 р. у Франції відбулась перша міжнародна зустріч фахівців з ЛВЇ, які представляли країни Європи та США. Наступна зустріч відбулася в 1974 році в Парижі і отримала статус міжнародного іпотерапевтичного Конгресу, який проводиться кожні три роки. Питанням іпотерапії був присвячений спеціальний конгрес у Гамбурзі в 1982 році, а у 1991 році на VII Міжнародному конгресі в Аарі (Німеччина) булла затверджена Міжнародна Федерація верхової їзди для інвалідів (FRDI – Federation of Riding for the Disabled International) та згодом і Устав FRDI.

У Росії використання іпотерапії почалося з відкриття в 1991 р. у Москві дитячого екологічного центру "Жива нитка". Пізніше іпотерапія увійшла до комплексу реабілітаційних заходів, застосовуваних для дітей-інвалідів на базі відпочинку "Зелений вогник" над р. Луга. Відомо про використання цього методу реабілітації в Петергофі, в інституті для дітей з інтелектуальними відхиленнями, а також в дитячому будинку в Коломні, в інтернаті м. Йошкар-Ола. У кінноспортивній школі "Озерки" займаються з групою дітей з ДЦП. Іпотерапією займаються також в Нижньому Новгороді, в Саяногорську. У Сергієв-Посаді організовані заняття іпотерапією на базі громадської організації "Стара школа" з дітьми, що мають ампутацію кінцівок, ДЦП і страждають на різні психічні патології [12].

У Санкт-Петербурзі створена освітня програма з іпотерапії. В рамках цієї програми «Теорія і методика фізичної культури» для фахівців з фізичного виховання, розрахованої на 648 годин, з 2008 року проводиться навчання бажаючих за трьома модулями: «Введення в іпотерапію, особливості використання коня в реабілітаційній практиці», «Психолого-педагогічний підхід до застосування адаптивної верхової їзди» та «Інвалідний кінний спорт». Кожен модуль розрахований на 36 годин. Після проходження модулів слухачі отримують посвідчення підвищення кваліфікації.

Крім того, на базі університету фізичної культури імені П. Ф. Лесгафта з 2008 року організовані навчальні курси з іпотерапії на 144 години, після закінчення яких слухачі отримають свідоцтво про

підвищення кваліфікації з адаптивної фізичної культури з основами адаптивної верхової їзди.

Нині центри лікувальної верхової їзди діють у 45 країнах, тільки в Польщі їх більше 60. Установи, що мають намір організувати лікування верховою їздою, обов'язково повинні відповідати загальним вимогам до стайні для іпотерапії, поголів'я коней, конюхів та іншого допоміжного персоналу, тренерів та всієї інфраструктури. Працівники стайні – конюхи, тренер-лікар, ветфельдшер або ветлікар – максимально мають бути проникнуті турботою про маленьких пацієнтів. Вони повинні брати до уваги моральний стан дитини і його близьких, враховувати вразливість психіки хворого. Коні також потребують гуманного, лагідного ставлення і комфортних умов роботи.

Іпотерапія отримала заслужене визнання – діти, прикуті до інвалідного візка через недуг, перед якими опинилася безсила традиційна медицина, встали на ноги завдяки заняттям з кіньми. Навіть скептики називають це дивом. Тим часом все закономірно: крок коня схожий на крок людини. Їзда на ньому дає дитині відчуття самостійного пересування. Оскільки тіло здатне запам'ятовувати отриманий досвід, з часом він переноситься на ходіння.

Жоден спеціальний тренажер не може зрівнятися з тим, що дає дитині контакт з живим конем. Сидячи на коні, який ритмічно рухається, вершник інстинктивно прагне зберегти рівновагу. Водночас задіються всі м'язи тіла – як здорові, так і уражені хворобою. Вся справа в рефлексах дитини: під час кожного сеансу іпотерапії вони вдосконалюються, а м'язи ніг і сухожилля – розігріваються, посилюючи кровообіг в кінцівках і кровопостачання мозку. Більш того, іпотерапія дає дітям з ДЦП унікальну можливість проявити емоції, заблоковані хворобою і неможливістю спілкуватися з однолітками.

Метою дослідження було вивчити ознаки відбору коней, призначених для іпотерапії та дослідити існуючі системи їх підготовки з урахуванням механізму взаємодії “людина-кінь”.

Матеріали і методи дослідження. Дослідження проведені за результатами аналізу літературних джерел та узагальнення вітчизняного досвіду використання методик іпотерапії, зокрема іпотерапевтичного центру в м. Києві, плани створення першого Еко-реабілітаційного центру з іпотрепії «Камелія» та інших подібних установ. Висвітлено основні переваги методик іпотерапії, принципи підбору коней та системи взаємодії кінь-інструктор під час лікувальних занять.

Результати дослідження та їх обговорення. В Україні, за даними фахівців, зараз майже 30 тис дітей хворі на церебральний параліч. Лише в Києві таких приблизно півтори тисячі. І ці цифри з кожним роком збільшуються. Поки що МОЗ України відносить іпотерапію до нетрадиційних методів лікування. Медиками встановлено, що не зважаючи на виснажливість занять з різних видів верхової їзди (3,5-8 кал за годину на 1 кг ваги), спілкування з конем добре заспокоює, підвищує самооцінку людини, дає йому почуття впевненості і безпеки.

На сьогодні, єдиний іпотерапевтичний центр знаходиться в Києві на території Експоцентру, директор якого, Олена Вадимівна Петрусевич, має патент на методику занять іпотерапією, а керує програмою занять з пацієнтами лікар Ірина Федорівна Осєтрова. Лише тут можуть лікувати по-справжньому.

Незважаючи на велику популярність іпоцентру, він має достатньо проблем і найголовніша з них – нестача інструкторів. На думку самої О. Петрусевич, нині в Україні не існує жодного учбового закладу, який би готував реабілітологів з іпотерапії. Сучасні інструктори іпоцентру – це студенти-волонтери різних ВУЗів, котрі бажають навчитися їздити верхи і в той же час працювати з дітьми. Всі необхідні знання і навички вони отримують тут від свого керівника і, на жаль, в більшості випадків працюють на добровільних засадах [6].

В Україні заплановано перший Еко-реабілітаційний центр іппотрепії «Камелія», де зможуть отримати якісну і безкоштовну допомогу діти, хворі на ДЦП, аутизм, із захворюваннями опорно-рухового апарату (сколіоз, остеохондроз та ін.) тощо. Перший центр іпотерапії в Україні, якому немає аналогів ні в Європі, ні в країнах пострадянського простору, буде побудований для лікування, реабілітації та проведення антистресової терапії для дітей, хворих на ДЦП та аутизм, на території Дмитрівської сільської ради, Києво-Святошинського району, Київської області. Автором ідеї, натхненником і організатором проекту стала Маргарита Ващук (Січкар). Головне завдання за створення центру іпотерапії «Камелія» – це допомога дітям та їх батькам в лікуванні цілого спектра складних дитячих хвороб за допомогою прекрасних і граціозних тварин, завдяки спілкуванню з якими відбувається зміцнення морального і фізичного здоров'я. Свіже повітря, прогулянки, фізичні навантаження – все це в комплексі дає позитивні результати і відчутний ефект [15].

Невеличкі центри з іпотерапії також знаходяться в Донецьку, Харкові, Одесі.

Іпотерапія, як одна з технологій соціальної роботи з людьми з обмеженими можливостями, є комплексним багатофункціональним методом реабілітації. По суті, іпотерапія є не що інше, як форма лікувальної фізкультури (ЛФК), де як інструмент реабілітації виступають кінь, процес верхової їзди і фізичні вправи.

Позитивні результати в іпотерапії переважно залежать від правильного підбору коней. До коня, який використовується для лікувальної верхової їзди, висуваються певні вимоги щодо норову, вдачі, витривалості, типу і екстер'єру. Крім того, кожен кінь в обов'язковому порядку повинен пройти спеціальну підготовку, яка виробить у нього і посилить необхідні якості. Наприклад, кінь повинен бути здатен долати можливе почуття страху у вершника і гасити його агресію. Усе це забезпечить безпеку занять [1, 14].

У всіх кінних дисциплінах до коня висуваються схожі вимоги. Не важливо, займаєтеся ви спортом, навчанням новачків, їздите в екіпажі, виступаєте в цирку або завели коня просто для душі – у будь-якому

випадку, базовий список «посадових обов'язків» коня приблизно однаковий.

Незалежно від використання коней весь кінний світ ґрунтується на трьох положеннях: 1) уважне ставлення коня до людини, відсутність агресії; 2) необхідно, щоб кінь за першої вимоги виконував команди людини і правильно реагував на сигнали, що надходять від неї; 3) важливу роль відіграє сміливість коня, його здатність впоратися зі своїми страхами, довіритися людині і адекватно поводитися навіть у форс-мажорних ситуаціях. Тому кінь в усіх випадках обов’язково повинен бути здоровим, а для іпотерапії ще і з добрим норовом [10].

Мабуть саме в іпотерапії та лікувальній (адаптивній) верховій їзді від коня потрібна максимальна дисципліна і відповідальність, адже мова йде не просто про дітей, а про тих дітей, в роботі з якими немає права на помилку. Однак, потрібно пам’ятати, що коня з ідеальним норовом може зіпсувати недбалість некваліфікованого конюха, його грубість та байдужість, грубість тренера або лікаря.

Безсистемність у годівлі і напуванні, чищенні, виконанні індивідуальних вправ коня, порушення загального режиму, шум, антисанітарія в стайні, а також безвідповідальне, амбітне, свавільне ставлення пацієнта до коня може викликати у нього пригніченість або знервованість.

У стайні для іпотерапії повинні бути дотримані всі ті основні гуманні принципи, які впроваджені і закріплені впродовж багатьох століть, що налічують взаємини людини і коня. У зв’язку з лікувальною специфікою такі відносини мають вирішальне значення. У стайні повинні бути оптимальні умови для повноцінного прояву доброти і милосердя.

Тому найголовнішим критерієм відбору коня є його темперамент. Для занять потрібні дружелюбні, довірливі, спокійні, терплячі та врівноважені тварини. Важливо, щоб водночас кінь залишався жвавим та енергійним, оскільки тільки такий кінь може мати відповідний терапевтичний крок, а з кволими та апатичними тваринами буває важко працювати. Звичайно, що коні, які кусають, б'ються і виявляють агресію щодо людей, не можуть бути використані для занять.

В іпотерапії найчастіше використовуються кобили і мерини. Це обумовлено тим, що вони мають найбільш відповідний темперамент. Жеребці, як правило, не використовуються, але тут немає беззаперечних обмежень. Буває, що і жеребці ефективно працюють на заняттях, але у випадку з такими кіньми завжди залишається фактор ризику.

Наступним критерієм, за яким оцінюється придатність коня, це його екстер'єр. Бажаним є невеликий зріст (145-160 см у холці), оскільки високі коні ускладнюють страхування пацієнта. За невисокого росту кінь повинен володіти широкою, досить довгою спиною з добре розвиненою мускулатурою, середньою або низькою холкою, ноги повинні мати правильний пост.

Для занять з іпотерапії необхідний кінь не лише із абсолютно здоровою спиною і попереком, а й з накачаною мускулатурою, яка дозволить йому без шкоди витримати подібні перевантаження. Крім того,

для роботи з пацієнтами з проблемами опорно-рухового апарату від коня потрібен широкий амплітудний крок без аритмії, тому використовувати для іпотерапії кульгавого коня не можна.

Підготувати коня для іпотерапії може лише професіонал-кіннотник, який знає, що кінь, який лікує, повинен бути сам абсолютно здоровим, а також добродушним, слухняним і повністю довіряти людям [1]. Доведено, що за цими характеристиками кращими є наступні породи коней: гуцульська, арабська, новоолександрівська ваговозна та інші з сильним врівноваженим типом вищої нервової діяльності [2]. Підбирають коней старшого віку (7-10 років), переважно меринів і кобил, які мають характерний екстер'єр: невисокі, розтягнуті, з широкою спиною, з кроком на рисі – 80-90 см, крок – 68-76 см, міцні кінцівки, але основне – врівноважений норов.

Велике значення у підготовці коня до іпотерапевтичних занять є його психологічний стан. Багато дітей кричать, б'ють коня руками і ногами, намагаються зістрибнути. Деякі можуть навіть укусити тварину. І це не говорячи про роботу з предметами, коли м'яч із рук дитини може полетіти не в руки інструктора, а між вух коня. Досвідчений іпотерапевтичний кінь стерпить усе, проте він не зможе довго збирати в собі напругу. Щоб дати вихід емоціям, всіх іпотерапевтичних коней необхідно тренувати перед заняттями: з досвідченим берейтором, протягом 40-60 хвилин. У разі, коли кінь з тих чи інших причин вийшов на іпотерапію невідпрацьованим, після заняття його необхідно хоча б поганяти по корду [7].

Позиція тварини у взаємодії з людиною визначається тим, як тварина сприймає ситуацію, дії людини, які можливості обробки інформації та прийняття рішення вона має, як розвинені у неї інстинктивні основи поведінки, навички, інтелектуальні здібності, як здійснюються групові та дитячо-батьківські взаємодії. Все це вивчає зоопсихологія, тому саме з позиції цієї науки доцільно звернутися до вивчення коней, які є учасниками іпотерапії. Крім того, будучи галуззю психології, зоопсихологія використовує ту ж методологію, що і інші галузі психології. Відповідно, можливим стане комплексне вивчення взаємозв'язку всіх учасників анімалотерапії: тварини, пацієнта, терапевтів (інструкторів, психологів, лікарів) [5].

Крім того, коня, який володіє всіма необхідними іпотерапевтичними якостями, необхідно добре підготувати до виконання певних вправ на заняттях. Тому кінь, незважаючи ні на що, повинен бути спокійним, слухняним, стійким і уважним до голосу берейтора та того, що відбувається.

Перше, що потрібно від коня: він повинен спокійно реагувати на дотики до будь-яких місць на тілі не тільки від господаря або берейтора, а і від будь-кого. До того ж, ці дотики можуть бути не тільки ніжними і ласкавими (допускається щипання, поплескування, навіть досить сильне). Від цієї навички коня залежить безпека життя та здоров'я маленького вершника. Адже навіть коли дитина просто годує або гладить коня, він може раптово схопити її за вухо або за ніс.

Проте, як привчити коня до таких дотиків, написано багато статей. Якщо ми маємо справу з іпотерапевтичний конем, цьому питанню потрібно приділити особливу увагу. Після того, як тварина повністю готова до сприйняття тактильних дій різної сили, іноді тестують коня у відсутності дітей: підходячи ззаду, різко плескають по крупу, потягують за вуха, за хвіст. Привчають до того, що якщо тягнути його за хвіст, він повинен осаджуватися або приймати убік – у той бік, куди його тягнуть. Важливо, щоб підготовка і повторний огляд проходили у відсутності дітей і після того, як ви будете повністю впевнені в адекватній реакції коня, з яким працюєте. Отже, кінь повинен бути абсолютно позитивно налаштований до будь-якої дії людини.

Інструктор і кінь, в ідеалі, повинні складати злагоджений тандем – і не тільки під час безпосередньо занять з іпотерапії. Тут на користь йде все: і робота на землі, і елементи виїздки та конкуру під сідлом, і польові прогулянки, і купання. Навіть прості повсякденні маніпуляції, такі як чистка та сідлання, закладають фундамент поведінки коня під час занять [7].

Отже, медичною практикою доведено, що під час руху коня тулуб вершника виконує ті ж рухи, як і за ходіння. Функцію нижніх кінцівок виконують кінцівки коня, оскільки сидячи верхи вони вимкнені з антигравітаційної системи і хребет знаходиться в безпосередньому контакті із спиною коня (через сідло), навантаження на м’язи тулуба акцентоване, ефект високий і загальна витрата енергії невелика. Досягнення синхронності руху дитини і коня, тобто створення єдиної біологічної системи і є основою самокорекції викривленого хребта. Основою позитивної дії за дипластичного сколіозу є створення навколо хребта сильного м’язового корсета, унаслідок чого відбувається корекція викривлення у бік зменшення градусів викривлення. Райттерапія є унікальним методом патогенетичного лікування диспластичного сколіозу, суть якого є в його комплексній дії одночасно на пульпозне ядро міжхребетного диска, мобільність хребта, розгиначів тулуба, що сприяє створенню міцного м’язового корсета навколо хребта [5].

Тривалість сеансів з іпотерапії варіює залежно від хвороби, фізичної підготовки вершника. На заняттях беруть участь провідник коня, інструктор і один-два страховика, якщо тяжкість захворювання вимагає особливих запобіжних засобів. Все ж таки управляти тваринами вершник повинен самостійно, щоб ішов процес подолання власних комплексів і страхів. Інструктор задає різні вправи, в яких повинні застосовуватися фізична сила, кмітливість і фантазія. Навантаження дають цілеспрямовано, наприклад, підтягнувши або послабивши стремена.

Звичайно, говорити про те, що коні показані тільки в тому випадку, якщо є якась проблема фізичного характеру, невірно. Здорова людина отримає море задоволення і захоплення, поспілкувавшись з цими милими граціозними створіннями. Догляд за твариною добре розвиває комунікативні навички, допомагає людині долати емоційні бар'єри, сприяє соціальній реабілітації.

Існують спеціальні програми «кінської» терапії, спрямовані на боротьбу із зайвою вагою і целюлітом.

Підводячи підсумок, потрібно підкреслити, що кожен кінь – це особистість. Під час занять іпотерапією від нього вимагається майже неможливе: стати надійним і безпечним тренажером, чітко і беззаперечно виконувати наші вимоги. Цього можна досягти, лише якщо ми ставимося до коня, як до партнера, з належною повагою і надаємо йому час і простір для того, щоб реалізувати свої потреби.

Таким чином, механізм взаємодії “людина-кінь” потребує ретельного вивчення, а збереження здоров’я нації – фінансової підтримки держави на розвиток іпотерапії, реабілітаційних центрів та кінного спорту для інвалідів.

Список використаних джерел

1. Беликов, В. А. Подбор лошадей для лечебной верховой езды. *Коневодство на пороге XXI века. – Дивово: Изд-во ВНИИ коневодства*. 2001. С. 35–38.

2. Гончаренко, І. В. Іпотерапія в гуманній медицині. *IX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД".* Переяслав-Хмельницький, 2013. 30-31 березня. С. 11–13.

3. Гопка, Б. М. Нетрадиційне конярство: навч. посібник. Київ: Вища освіта, 2008. 191 с.

4. Гопка, Б. М., Гончаренко, І. В. Іпосфера в економіці Карпатського регіону. *VIII Міжнародна науково-технічна конференція “Еколого-економічні проблеми Карпатського Єврорегіону (ЕЕПКЄ – 2011)”* (24-26 травня 2011 року). Івано-Франківськ, 2011. С. 125–128.

5. Ионов, И. И. Представление о лошади как объекте привязанности у участников иппотерапии: автореф. дис. … кандидта психологических наук: 19.00.01. Москва, 2008. 18 с.

6. Иппотерапия: где в Киеве можно пообщаться с лошадью с пользой для здоровья. URL: https://www.ivetta.ua/ippoterapiya-loshad-polozhitelno-vliyaet-cheloveka/.

7. Кротова, К. Конь, всадник, инструктор: как понять друг друга? Нижний Новгород, 2016. 268 с.

8. Лошадь в психотерапии, иппотерапии и лечебной педагогике: Учебные материалы и исследования Немецкого кураториума по терапевтической верховой езде (в двух частях). М.: РБОО «МККИ», 2003.

9. Орлова, Г. Г., Роберт, Н. С., Денисенков, А. И. Организационные аспекты комплексной реабилитации детей-инвалидов на основе лечебной верховой езды и инвалидного конного спорта. Москва: ГУ ЦНИИОИЗ, 2004. 168 с.

10. Нероденко, В. В. Биологические основы спортивной тренировки в конном спорте. Черкассы, 2009. 412 с.

11. Сибаева, М. В. Физиологические показатели и технологические особенности использования иппотерапевтических лошадей: дис. ... кандидата биологических наук: 03.00.13. Рязань, 2006. 190 с.

12. Смолянинов, А. Иппотерапия для детей. Москва: «Остров надежды», 2010. 90 с.

13. Филиппенко, И. Лечение верхом. *День.* 2008. №188.

14. Цверава, Д. М. Иппотерапия. Лечебная верховая езда. Киев: ООО «Издательский Дом Украинский Медиа Холдинг», 2012. 152 с.

15. Центр иппотерапии «Камелия». Киев, Украина. URL: http://www.arhinovosti.ru/2012/07/30/centr-ippoterapii-kameliya-kiev-ukraina/.

References

1. Belikov, V. A. (2001). Podbor loshadey dlya lechebnoy verkhovoy ezdy [Selection of horses for therapeutic riding]. Horse breeding on the threshold of the XXI century, 35-38.

2. Honcharenko, I. V. (2013). Ipoterapiia v humannii medytsyni [Hippotherapy in humane medicine]. Scientific and practical internet conference "Problems and prospects for the development of science at the beginning of the third millennium in the CIS countries". Pereiaslav-Khmelnytskyi, 11-13.

3. Hopka, B. M. (2008). Netradytsiine koniarstvo: Navch. posibnyk [Unconventional horse breeding: Teach. manual]. Kyiv, Ukraine: Higher Education, 191.

4. Hopka, B. M., Honcharenko, I. V. (2011). Iposfera v ekonomitsi Karpatskoho rehionu [Iposphere in the economy of the Carpathian region]. VIII International scientific and technical conference "Ecological and economic problems of the Carpathian region (EPEEKE-2011)". Ivano-Frankivsk (Ukraine), 125-128.

5. Ionov, I. I. (2008). Predstavlenie o loshadi kak ob"ekte privyazannosti u uchastnikov ippoterapii [Representation of the horse as an object of attachment to participants of the hippotherapy]. Moscow, 18.

6. Ippoterapiya: gde v Kieve mozhno poobshchat'sya s loshad'yu s pol'zoy dlya zdorov'ya [Hippotherapy: where in Kiev you can talk to a horse with the benefit of health]. Available at: https://www.ivetta.ua/ippoterapiya-loshad-polozhitelno-vliyaet-cheloveka/.

7. Krotova, K. (2016). Kon', vsadnik, instruktor: kak ponyat' drug druga? [Horse, horseman, instructor: how to understand each other?]. Nizhniy Novgorod, 268.

8. Loshad' v psikhoterapii, ippoterapii i lechebnoy pedagogike: Uchebnye materialy i issledovaniya Nemetskogo kuratoriuma po terapevticheskoy verkhovoy ezde (v dvukh chastyakh) [Horse in psychotherapy, hippotherapy and therapeutic pedagogy: Training materials and researches of the German therapeutic riding curator (in two parts)]. (2003). Moscow, Russia: RBOO «MKKI».

9. Orlova, G. G., Robert, N. S., Denisenkov, A. I. (2004). Organizatsionnye aspekty kompleksnoy reabilitatsii detey-invalidov na osnove lechebnoy verkhovoy ezdy i invalidnogo konnogo sporta [Organizational aspects of complex rehabilitation of children with disabilities based on therapeutic horse riding and wheelchair sport]. Moscow, Russia: GU TsNIIOIZ, 168.

10. Nerodenko, V. V. (2009). Biologicheskie osnovy sportivnoy trenirovki v konnom sporte [The biological basis of sports training in equestrian sport]. Cherkassy, 412.

11. Sibaeva, M. V. (2006). Fiziologicheskie pokazateli i tekhnologicheskie osobennosti ispol'zovaniya ippoterapevticheskikh loshadey [Physiological indices and technological features of use of hippotherapy horses]. Ryazan', 190.

12. Smolyaninov, A. (2010). Ippoterapiya dlya detey [Hippotherapy for children]. Moscow: "The Island of Hope", 90.

13. Filippenko, I. (2008). Lechenie verkhom [Horse-therapy]. Day, 188.

14. Tsverava, D. M. (2012). Ippoterapiya. Lechebnaya verkhovaya ezda [Hippotherapy. Therapeutic horse riding]. Kyiv: LLC Publishing House Ukrainian Media Holding, 152.

15. Tsentr ippoterapii «Kameliya» [Center of hippotherapy "Camellia"]. Kiev, Ukraine. Available at: http://www.arhinovosti.ru/2012/07/30/centr-ippoterapii-kameliya-kiev-ukraina/

ОТБОР И СИСТЕМА ПОДГОТОВКИ ЛОШАДЕЙ ДЛЯ ИППОТЕРАПІИ

И. В. Гончаренко

Аннотация. *В аналитическом обзоре представлена информация об истории лечения болезней лошадьми – иппотерапии, её положительном влиянии на здоровье взрослых и детей, особенно больных детским церебральным параличом (ДЦП). Рассмотрены необходимые условия для создания центров по лечебной верховой езде.*

Предлагается считать иппотерапию комплексным многофункциональным метод реабилитации больных, при котором инструментом реабилитации являются лошади, процесс верховой езды и физические упражнения.

Положительный результат в иппотерапии во многом зависит от правильного отбора лошадей и требований, которые к ним предъявляются (темперамент, тип конституции, экстерьер, выносливость и др.). Рассмотрена система отбора лошадей, предназначенных для иппотерапии, их подготовки с учетом зоопсихологии и взаимодействия «лошадь-пациент-инструктор-врач».

Сделан вывод о том, что механизм взаимодействия “человек-лошадь” необходимо тщательно изучать, а для сохранения здоровья нации заручиться финансовой поддержкой государства касательно развития иппотерапии, реабилитационных центров и конного спорта для инвалидов.

Ключевые слова: иппотерапия, лошадь, лечебная верховая езда, реабилитационные центры, зоопсихология, специальная подготовка

HORSES' SELECTION AND TRAINING SYSTEM FOR HIPPOTHERAPY

I. V. Honcharenko

Abstract. *The analysis provides information about the history of the treatment by horse-riding – hippotherapy, its positive effect on health of adults and children, especially patients with cerebral palsy (CP). Necessary requirements for the establishment of centers for therapeutic horse-riding have been examined.*

It is proposed to consider hippotherapy as a comprehensive multipurpose rehabilitation method for patients where a rehabilitation tool is a horse, horse riding and exercises.

The positive outcomes of hippotherapy depend a lot on the correct selection of horses and the requirements to them (disposition, bodybuild type, exterior, endurance, etc.). The article considers the system of measures for

selection of horses intended for hippotherapy, and their training, taking into account animal psychology and interaction horse -patient-instructor-doctor.

It is concluded that the mechanism of interaction "man-horse" should be thoroughly examined, and to maintain the health of the nation we should receive government financial assistance for hippotherapy development, rehabilitation centers and equestrian sport for disabled people.

Keywords: hippotherapy, horse, horse riding treatment, rehabilitation centers, animal psychology, special training

УДК 638.162:166.2

ЯКІСТЬ СОНЯШНИКОВОГО МЕДУ, ОТРИМАНОГО В УМОВАХ РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ АГРОЛАНДШАФТІВ ПОЛІССЯ

О. О. ДІХТЯР, аспірант*
Житомирський національний агроекологічний університет
E-mail: o.dikhtiar@i.ua

Анотація. Проведено дослідження центрифужного, стільникового, забрусового соняшникового медів, отриманих в умовах радіоактивного забруднення Полісся, на відповідність вимогам якості та безпеки ДСТУ 4497:2005 «Мед натуральний. Технічні умови».

Встановлено, що за органолептичними і фізико-хімічними властивостями забрусовий мед відноситься до вищого ґатунку, а центрифужний та стільниковий – до першого. В медах не виявлено ознак бродіння, механічних домішок, пестицидів ДДТ та гексахлоран. Вміст важких металів та цезію – 137 не перевищував гранично допустимі рівні. В середньому масова частка води у соняшниковому меду становила 17,6 %, масова частка відновлювальних цукрів 89,9 %, діастазне число 32,6 од. Готе, кислотність 32,1 м-екв / кг, значення яких відповідають вимогам національного стандарту.

Ключові слова: медозбір, соняшник, мед, якість, безпека, радіонукліди

Актуальність. В наш час у світі приділяється велика увага натуральності, якості та безпеці продуктів харчування, зокрема, бджолиного меду. Натуральний мед є одним із харчових продуктів, що найчастіше піддається фальсифікації. До нього часто підмішують крохмальну патоку, клейстер, борошно, солод, штучний мед тощо для здешевлення сировини, покращення зовнішнього вигляду, фізико-хімічних властивостей або з метою маскування недоліків меду, виявлених під час

© Діхтяр О. О., 2018

* Науковий керівник – кандидат с. – г. наук, доцент М. М. Кривий